

chỉ là những sự kiện xảy ra lẻ tẻ, mặc dù sự căng thẳng làm nảy sinh chúng luôn tiềm ẩn. Một ngọn lửa bùng lên rồi nhanh chóng bị dập tắt hoàn toàn hoặc trở nên vô hại đối với xã hội nói chung. Cuộc khủng hoảng có thể để lại một giáo phái. Huyền thoại có thể tồn tại và có lẽ sẽ thắp lại một tia lửa ở một nơi xa xôi nào đó và vào một thời điểm muộn hơn. Xã hội nói chung vẫn tiếp diễn gần như như trước đây, mặc dù không hoàn toàn thoát khỏi sự sợ hãi và bất an trong tâm trí do cơn hỏa hoạn để lại, và cũng không hoàn toàn miễn nhiễm với ảnh hưởng của giáo phái mới.

Tuy nhiên, có một nguyên tắc nền tảng trong thuyết ngàn năm (*chiliasm*) trước thế kỷ 18 khiến nó không thể đóng vai trò của chủ nghĩa cứu thế chính trị hiện đại. Đó chính là bản chất tôn giáo của nó. Điều này giải thích tại sao các phong trào hay những đợt bùng phát cứu thế kiểu cũ luôn kết thúc bằng việc tách rời khỏi xã hội và hình thành các giáo phái dựa trên sự gán bó tự nguyện và cộng đồng chia sẻ chung trải nghiệm. Chủ nghĩa Cứu thế hiện đại luôn hướng tới một cuộc cách mạng trong toàn bộ xã hội. Động lực thúc đẩy của các giáo phái là Lời của Chúa, và hy vọng đạt được sự cứu rỗi bằng cách đối diện với Chúa một cách đơn độc và trực tiếp, mà không cần đến sự trợ giúp của các quyền lực trung gian hay sự khuất phục trước chúng, dù là quyền lực tâm linh hay thế tục, nhưng lại với tư cách là một phần của một xã hội gồm các vị thánh bình đẳng.

Lý tưởng này không khác mấy so với kỳ vọng hiện đại về một xã hội mà con người hoàn toàn tự do và bình đẳng, nhưng lại hành động trong một sự hòa hợp tự phát và hoàn hảo. Bất chấp sự tương đồng bề ngoài này, sự khác biệt giữa hai thái độ là căn bản. Mặc dù các nhà cách mạng Cơ Đốc giáo đã đấu tranh cho quyền tự do của cá nhân trong việc diễn giải lời Chúa, nhưng đáng tối cao của họ không phải là con người, mà là Chúa. Họ nhắm đến sự cứu rỗi cá nhân và một xã hội bình đẳng dựa trên Luật Tự nhiên, bởi vì họ nhận được từ Chúa rằng sự cứu rỗi nằm ở đó và tin rằng sự vâng lời Chúa là điều kiện cho tự do của con người. Mặt khác, hệ quy chiếu của chủ nghĩa Cứu thế hiện đại là lý trí